

GORDAN 54
BMC MS 41

124.5

Phillips Ind
4209

54
41

RESTORED BY J. MACDONALD CO
NORWALK, CONN.

light

Flore
ritu
fici i
mun

qua
nos
na
ona
Sec
pon
ta
fu
nab
or
oril
ulti

*Florentinorum Legatorum Oratio ad cong-
ratulandum Nicholao quinto summo ponti-
fici in creatione sua habita Rome p̄doctiss-
imum eloquentissimum manecti in publico sanotum
& generali consistorio incipit feliciter*

inobis coram sanctitate tua beatiss-
ime pater iam genibus flexis ora-
turis tantam dicendi facultatē
attributam fuisse intelligeremus
quantam fidele & accuratum commissionis
nostre munus exigere & postulare uide-
atur. profecto longa quada, ac precipua
oratione in hac nostra legatione uteremur.
Sed quoniam exsistentia & sublimitas tua
potestate humani excedit eloquii manda-
ta florentini populi, cuius legati & oratore
sumus paucis referre, atq; explicare co-
nabimur ne forte proluxa narratione nostra,
& oratorijs uerborum, ac sententiarum col-
oribus perpolita, sanctissimas aures tuas im-
ultis magnis & arduis rebus, in his presertim

pontificalis fastigij principis occupatissi-
mas frustra ob tondere, atq; onerare uide-
remur. Quamq; uero sermonis prolisita-
te fugere & uitare chupiamus, quodam
in paruo & exili dicendi genere utemur.
ueriti ne si nulla loquendi serie nullaq;
partium diuisione nisi ad dicendum acc-
ederemus inuarias quasdam fortuite
ac confuse locutionis reprehensiones, incu-
rreremus. quapp, in infinita omnipotentis
dei gratia atq; inpropitio quodam ponti-
ficalis sublimitatis fauore confisi, mun-
us commissionis nostre breuius quoad
fieri poterit, perficere & explere tentab-
imur. Qui enim coram te loqui pres-
umunt magnitudinem & eloquentiam ac
precipuum quandam & singularem omnium
bonarum artium doctrinam, qui uero timet
humanitatem & clementiam tuam iniquitate
uidentur, primo igitur florentinorum pre-
sidum mandata exsequi atq; absolueret cu

possidetur
est.

pienses auenerationibus atq; adorationibus
et ceteris huiusmodi faustis xpiani q; om
nibus initium summemus. Florentinos de
inde fidelissimos, ac prepetuos sacrosancte ro
mane ecclesie filios fautoresq; sanctitatis
tua essemp & omni quidem tempore
parituros plurimum comendabimus.
postremo de hac felici & beata ac uere pr
ecaeteris diuina Assumptione tua multum
ad modum congratulabimur. Nos itaq; be
atissime pater florentini populi noie legaty
audita promerione tua comfestim ad noua
xpi humanitatem iam interris esistentem
et cum hominibus conuersantem non sec
chus ac magi, quos mateus euangelista
uisa stella itineris sui doctrice cum gaud
io magno ualde ex oriente usq; hyesolim
am uenisse testatur. ut ihm nuperrime
natum adorarent, e florentia mouentes
Roma uenerandi & adorandi gra conten
dimus. Nos igitur primo cora beatitudine

tua constituti genua nra humilissime flexi-
mus. Nos deinde beatissimos, ac sanctis-
simos pedes tuos deuotissime simul atque auidi-
sime amplectati & osculati sumus. Nos demum
maximam quandam ad mirabilium & pene
incredibilium uirtutum tuarum excellen-
tiam, supra quod dici potest, admirantes menti-
scorporis tui incolumitatē, pro uniuersa
saluti omnium christianorum salute diuturnā ac
perpetuā fore exoptamus, et cupimus per
hunc igitur modum prima nostre diuisionis
parte breuissime ut in statuueramus absoluta
ad secundam de egregiis quibusdam com-
mendationibus & oblationibus nostris deinceps
accedamus. Quo circa nos singulari qua-
dam & precipua sanctitatis tue benignitate
simul, atque ad mirabili populi nostri de-
uotione, ac fidelitate freti ipsum pop-
ulum nostrum continui, & constantem sa-
cro sancte romane ecclesie observatorem
quo ad possumus humilissime ac deuotissime

commendare & recommittere audemus, or
 antes, atq; suppliciter obsecrantes quatenus
 talem actu deuotum populum paterna,
 heriliq; & pastoralis caritate suscipe, ac fouere
 dignieris. Deo. H. populo dicimus quem si
 antiquas historias ueteresq; annales & chronicos
 libros parump an oculos posueris nempe ad
 uersus Imperatores ea tempestate ecclesiastica
 iura ut sua ui & armis temere admodum & ini
 mis arroganter usurpare presummentes plu
 ra & uari bella iam dudum succipisse compenit.
 Hæc rez testis est. Phedericus ille primus. Testis
 est etiam secundus, Testis insup & tertius.
 His namq; imperantibus & omni crudelitatis gne
 contram ecclesiam seuientibus, nos utrisq;
 & spiritualibus & corporalibus telis armati,
 resistere, ac repugnare non dubitauimus. V
 nde illi pluribus a nobis iniurijs lacerati in =
 humanam eorum seuitiam, ac rabiem usq; ad
 eo in os conuerteret, ut cunctas regiones nras
 multis bellicis calamitatib; diuersisq; prelior

tu multibus & incursionibus infestarent
atque ita vexarent, ut præter ignem, & ferrum
& præter hostiles agrorum vastationes, ac mi-
litarẽ omnium rerum & hominum direction-
es usque ad carceres, & tormenta usque ad ex-
terminationes & cædes civium proficeret
Post hos impios & sceleratos pedericos & tur-
gredi eleganti, & expressius dicunt ad eos
quod inreligiosos & sine deo. Manfredus velut
hereditarij generis, sic etiam furoris successor
accessit. Nam inimica, & peruersa maior-
um suorum uestigia imitatus, romanos po-
ntifices, omnesque eorum assertores crudeli-
ter, atque hostiliter persequatur, proinde nobis ut
potest fidelissimisque ecclesiasticarum partium fautori-
bus, ingens & perniciosum bellum inferre
non dubitavit, maximoque illo & celeberrimo
proelio apud Arbiã, propterea nobilitat-
um senensis agri fluvium, viros, profliga-
tosque, domo nostra pepulit extoresque, & patrio
solo profugos dissipavit. Sed paulo post

Arbie conflictus.

debitam eratorum suorum penā diuinitus re-
portauit. Nam quum aduersus impiam illius
persecutionē carolus francoꝝ rex uocatus ex
galia in italiam uenisset, ut magnis eius con-
atibus resisteret, in illa beneuentana éme-
morabili pugna florentini illius temporis
exules suo proprio agmine & à ceteris totius
exercitus aciebus separato, cum vexillo, quid
siue Urbanus siue clementis quartus tunc po-
ntifex maximus de utroq; enim uariè à diu-
ersis historicis, scriptum fuisse comperimus
eis tanq̃ fidelissimis deuotissimisq; donaue-
rat, sub Karolo imperatore aduersus Man-
fredum militantes pro statu ecclesie ita egre-
gie, ac fortiter pugnauere, ut emandredus
ipsum istrenue dimicantem interrime-
rent e gloriosissimum ne phario bello finem
imponerent. Preterea cum coradinus hui-
us manfredi nepos infestis exercitibus Romā
peteret, atq; contra clementem ipsum, mem-
orati urbani successorem psecutionē moliretur

*Manfredus à flor. sus.
interemptus q̃.*

Coradinus nepos.

Tagliacozz⁹.

Lud: bavarie dux.

fals. pont. creatio.

seysma in eccles.

tandem ab eodem Karolo, ad iuvamentibus
nobis apud tagliacorum uictis & profligati.
S gentibus suis celeri in montem casinum
fuga, cum paucis incolumis evasit, quanq
postea captus una cum omnibus eius comi-
tibus iussu regis capite truncaretur. postre-
mo, quid de Lodovico bavarie duce iam
ad imperium delecto referemus. Non
nemagna cum exercitu e germania
in Italiam venit. Non ne romam ingressus
urbem tenuit. Non ne petrum quendam
Coruariansem vi, & armis preter pontificia
iura & preter veterem suscitatum pasto-
ralis creationis consuetudinem johanne
xxii tunc catholice ecclesie presidente
a quo, non iniuria, ob multas hostiles eius
adversus apostolicam sedem persecutiones
& anathematis sententia damnatus antea
fuerat, falsum pontificem creavit. Unde
alijs regibus, & principibus varijsq; populis alte-
ruto fauentibus, ingens, & maximum scisma

5

profluxisse, narratur. In hac tanta & tā magn
a xpianoy omniū diuisione antē de quēsumus. b.
p. ac parump ad nos cōuētere, ut quanta & qua
lia ciuitas nostra pro salute ecclesie operata fuēit
proprijs oculis pspicere, atq; intueri digneris.
Primo enim aduersus lodouicum quī s tūc tē- *ludouicus*
poris potentissimum & quasi cunctarū gentium
uictorem et infestissimum apostolicę sedis hostem
arma capere, ac belligierare, non dubitauit. Con
tra deīn peruersos falsi pontificis assertores in con
cussa fidelitate, constantissime perseuerauit. Ad
extremum castrucium, alterum scalici bellī *Castrucius*
fulmen & precipitem ludouici aduersus ecclesiā re
fautorem, ac per totam penē eturiam iam infestū
exerantibus exultantem, patientia nrā & repugn
antibus uiribus, compescientes, tandē aliquando
itā moluimus, ac reprehensimus, ut nimia eius
audacia ac etia, & immatura morte domaretur.
talem igitur & tam religiosum populum, quem
pro statu ecclesie, tanta, et tā mirabilia & plera
que alia memoratu digna gessisse, & tollerasse

cognouimus cū omnibus eius prelati, non imm-
erito S. T. commendare et committere aude-
mus, cunctos insup ciues nros beatitudinis tue ma-
ndatis semp, omni quidem tpre, parituros largi-
ssime, simul atq; liberalissime offerimus duobus
itaq; nre diuisionis membris, hac tenuit potuimus
ab solutis, reliquum est ut tertiam eultimā
egregie ac solennis cuiusdam congratul-
ationis partem agrediamur. In hoc loco b. p.
ob incredibilem quandam uirtutum tuarū ma-
gnitudinem latissimus nobis ad peruagandum
campus ostenderetur nisi ad te loquētes adulationis
crimen timeremus, ea tamen, omissis uirtutibus,
in medium afferemus, quae cunctis audientibus
meridiana luce clariora uidebuntur Si om-
nes xpiani indij reges & principes Si omnes pro-
ceres catholici populi Si uere huiusmodi gen-
tes proceres mirabiliter, ac diuinitus gressis multū
secum gaudere & ceteris gratulari debent, quid
nos deuotissimi romane ecclesie filij, ac precipui S. T.
obseruatores in hac admirabilij uere diuina

creatione faciemus. Profecto in hac assumpti
one tua quam adeo factam fuisse non dubita
mus imprimis omnipotenti dño ingentes & max
imas grās agemus cum omnibus deinde xpianis
populis pro salute sua, q̄ quidem hac felici & beata
promotione tua contineri existimatur & credi
tur magnopere exultabimus & congaudebimus.
Tibi uero nō tampro ineffabili quadam S. T.
gloria, & honore congratulamur. q̄ pro eo q̄ ab o
mnipotenti deo factum ēē cognouimus. Est. H. c.
ertum quoddam, & indubitabile diuine erga san
ctitatem tuā dilectionis signum, atq; uerisimilis
quaedam eterne caritatis inuicem xpianoz
hōiū genus coniectura, usq; adeo expressa, ut
manifestum, & euidentis inditium cēseri debeat.
Omnipotens enim deus, & misericors dominus
tandem aliquando plerisq; bellicis humani
generis calamitatibus, commotus te solum
in hac tanta reꝝ omnium tempestate in his
tantis multiplicitum belloꝝ fremitibus & pro
cellis, in hac denique tanta cunctoz humanoz

negotioꝝ mole, ueꝝ ecclesie sue pastorem pre
esse uoluit: ne deesset: qui labantem ecclesiam
ceupetri nauiculam iam dū maritimis flucti-
bus iacta tam, ac penē submersam herculeis &
athalanticis, ut dicitur, humeris sustineret &
xpianos insup reges & principes liberos que
populos uariis disensionum, ac belloꝝ uulner
ibus & tu multibus inuolutos, spiritualibus m-
edicamentis ecclesiasticisq; censuris medendo
sanare: atq; puris, & preciosis antidotis in col-
umel, sanosq; redderet. Nam si omnis summ-
orum pontificum electio suo epontificio iure
censetur ēē diuina: quid de hac tua existi-
mare debemus? Nonne eam ipsam ceteris
diuiniore, uel potius omnium diuinissimam,
paucis duntaxat, exceptis, esse censebimus.
Quod luce claruis appareret si uniuersum
summorum pontificum catalogū quē admod-
um ab origine creatos fuisse intelligimus, si
ogilatim recenseremus quod nimiam longi-
tudine ueriti, de industria uita mus, petro

7
H. apostolorum principe Siluestro. Damaso,
ac gregorio Leoneq; tm mo exceptis quos sa
ntissimos uiros extitisse constat & ad summ
um pontificatum ob ad mirabilem quadam
uirtutum suarum excellentiam incredi
bilem uite sanimoniam promotos fuisse,
non dubitamus Quenam aliorum diuinis
simae promotioni tuae digne comparare
poterimus. Si H. bonifatios, si urbanos, sicle
mentes, si benedictos, si innocencios, si allelan
dros, si iouannes, si Martinos, si Eugeniols
si ceteros Nicholaos, si deniq; omnes alios qua
tuordecim supra du centos summos pontifices 1213. pont.
in promotionibus suis parump an oculos posuer
mus, nullum profecto reperimus qui tecum ut
cum bona uiuentium & defunctorum pace di
ctum sit: compari posse mereatur. Quis eni
ut de caeteris mirabilibus sileamus paucis an
te allutionem suam annis predecessoris sui,
ceu tu Eugenij antecessoris tui, sub diaconus
fuit. Quis de in post tam breui tempore

ad excelsum episcopalis ordinis gradum null
is intercedentibus ascendit. q̄ postea paruo
t̄p̄is intervallo ad cardinalatum maximum
pene omnium ecclesiasticarum dignitatum cu
lmen, presertim, se ipso, absente & per longa ma
ris, terrarum q̄ spatia in germanica legatione
a romana curia diutius sepius assumptus fu
isse perhibetur. Quis deniq̄ tam celeriter
recepti adhuc, ut d̄r. atramento uico patrum
prope om̄iu cōsensu momento fere t̄p̄is, ad
placem summi pontificatus penetravit. Quod si
ita est, ceu euidentibus exemplis probasse uidem
ur. Omnis summorum pontificum electio suo ac
pontificō uire, quē admodum supra diximus
censetur esse diuina profecto hanc tuam prom
otionem uel cōteris diuiniorem, ut certe om̄is
diuinissimam, paucis illis exceptis fuisse asserē
mus. quod ab initio probare & confirmare
cupiebamus. Quis igitur, de catholici hominib;
loquimur, in quacunq̄ huius modis simili pro
mōtione non gratulabitur. Quis nō gaudebit.

Quis non exhilarabitur. Quod si cuncti christiani
 populi inclitisq; reges, & principes facere debet,
 ut a me probatum est: profecto tanto nos ceteris
 omnibus impensius exultare, & iubilare de-
 bemus, quanto maiori caritatis, & deuotionis
 ardore particularem personam tuam sanctitatem
 ueneramur, & colimus. Quas obres de hac diui-
 nissima promotione tua. D. P. primo omnip-
 oteni deo ingentes gratias agimus, maiores habe-
 mus. omnibus deinde christianis pro salute sua mirum
 in modum congratulamur. Postremo in nobis
 ipsis, & tecum gaudere, exultare, & iubilare
 debemus: quod nunc coram te constituti fac-
 imus, semperque faciemus, ac beatum, & felicem
 assumptionis tue diem perpetua solemnitate
 celebrabimus. Ab hoc. H. diuino principio ce-
 tera nulla tenus generatura existimamus,
 & credimus: quod si ad iuuante deo, & domino no-
 stro ihesu christo cuius uicem geris, interis, sapienti-
 a, & sanctimoniam, uitae & salidius lucubrationibus
 consequeris: profecto uniuersa christianorum hominum

salutem aucupaberis, & pacem, & unionem cari-
tatem, ac benedictionem optima, & salutaria
semina protutum terrarum orbem quasi silu-
estrem, & incultum humanę militię capum, be-
llis ceu uepribus refertum, ubiq; seminabis, q;
paulo post germinantia, ac pululantia, uniuersa-
les, & mirabiles fructus paritura creduntur.
quod si dei gratia, & maximis uirtutibus tuis ut
speramus euenire contigerit felicia profectio,
ac beata tēra nra sub te unicho catholicoq; pastore
ex stirpatis undiq; bellis, pacifica, quieta, & tran-
quilla uniuersali cunctarum gentium consensu
appelabuntur atq; nimirum uel saturnia
ut inueteribus poetarum fabulis uel pom-
piliانا regna ut in inuianis annalibus tradit-
ur uel potius ut in sacris lris legitur octa-
uina, & augusta imperia redibunt. Imp-
erante n. caesare augusto quo tēpre xpian-
natum fuisse constat generalem p̄ tot terā-
rum orbem pacem, & ubiq; dispersam quie-
tem, & tranquillitatem extitisse manifestum

est. quod non modo excellentissime uirtutes
 tuae, & diuinissima ista promotio & solemnissima
 insup coepta pontificatus tui, sed et nomen ip-
 sum non ad placitum, ut caetera sed mirabilitate
 ac diuinitus inditum portendere, & significare
 conspicitur. Nicholaus. N. sic greco in latinum
 recte, & integre interpretaretur: nempe pop-
 uli uictorem palam, & aperte significaret. Vere
 ille xpiani populi uictor abendus, ac censen-
 dus est: qui pacatis gentibus nr̄is solus in toto te-
 rrarum orbe, nullis refragantibus, regere, & im-
 perare uidetur. qđ grece planius & aperte
 Nicholai nōie exprimitur. atq; ut uerbo ita re-
 uera Niccolaus hoc est populorū uictor euadessi
 armis, & militariis exercitiis, spretis, ac neglectis
 ad pacē & iūonē, ac tñ quilitatē, aīy mentēq; cōuer-
 teris. quippe pontificis arma, nō ferrea, neq; abile de-
 libuta, neq; humano sanguine aspsa. quibus se-
 colares, & ambitiosi tyranni imperij amplifi-
 candi, & extendendi gratia, uti consueue-
 runt, sed profecto spiritualia atq; diuina

et spiritu dei aflata ferunt. quibus si pontifi-
ces abiectionis secularibus recte atque integre ute-
rentur: profectio ad mirabiles, atque in-
credibiles fructus mirabiliter ac diuinitus pa-
rerent. quod de te ob excellentissimas uirtutes
tuas, ac maximam quandam reze omni intelligentia
a cunctis christianis populis ita speratur, et creditur: ut
uos dei iure extimari posse uideantur. et gratia
Quapropter, ut omnis epilogus ne eterna me-
moriam tuam iniuriam inferre uideremur
si membra orationis nostre hinc inde dispersa ceu epi-
logantes in unum colligeremus, tandem aliquando
finem dicendi faciamus. Ad te beatissime, ac sanc-
tissime. Nicholae quinimo unice et alme populorum
uictor, tota mente conuertimur. plunifera illi
us mortem passionem: cuius uicem geris interis
orantes, ac suppliciter obsecramus. quatenus cete-
ris postea tuis pacem cogites. pacem cures. p-
acem mediteris. Per hunc. N. dimittat modum,
christi uestigia imitaberis: qui semper apostolos suos ad pa-
cem exhortabatur, et paulo ante quod moreretur

nihil aliud eis q̄ pacem testamento legasse
 ac preceptis omnibus rebus mirabiliter cō-
 mendasse uisus est. Quod si feceris ut speratur
 ē creditur: deus pater, & p̄s filius & sp̄s sanctus
 beatitudini tuae in hac nra peregrinatione
 celitus opitulabuntur ac fauebūt, ut iam eundē
 tibus signis apperere, & uenire dignoscitur. Qui
 H. reges & populi externi & domestici, aū creatio-
 em tuā nihil aliud q̄ bella cogitare uidebantur:
 nūc ultro pacē, usq; adeo exposulant: ut mirabilia
 illa alborū agmina pacem ē miserichordiam
 supplicibus clamoribus deprecantia a propinquā
 te iam quinquagesimo a mistico in bilei anno
 B. N. V. sp̄ibus rursus rediisse indeātū. Hanc
 sup̄ miserā, & languētē Italiā, iā diu bellicis cal-
 amitatibus afflictā, atq; cōsumptā, a militaribus
 exercitibus, nō tanq̄ a lanjs hōib; s; potius tanq̄ a
 arabidis cāibus liberabis: quē quidē si loqui posse
 iā apto ore miserē mei dñe altris, ē miserabilibus
 uocibus ex clamaret. postremo tibi ī patria, eterā
 ac beatam uitam comparabis: ubi cum reliq;

beatissimis spiritibus aeterno sempiterno fruaris. Cum
igitur ea dixerimus: quae etiam divina creatione
nec elaria fore putabamus: quasi longo quodam
postliminio in patriam reuersi ad sapientiam
beatitudinis tuae tandem aliquando confugimus:
ut sancta, & beata intelligentia sua humanis defe-
ctibus nostris adhibere, & supplere, dignetur. Imm-
ortalis deus sua infinita in omnes homines beni-
gitate uitam tuam nullis egritudinibus impeditam diuinitatem
efficere, ac uota tua secundare dignetur. Amen.
Caeterum quaedam alia restant: quae cum sanc-
titati tuae placuerit: oportunioribus locis atque
temporibus referemus. FINIT.

Doctrissimi atq; eloquentissimi Viri poggij ad
 Summum pontificem Nicolaum Quintum
 Orari incipit lege feliciter

cio consuetudinis esse. beatissime pa-
 ter omnium qui ad tuam sanctitatem
 tuam uisitandi gratia tum legationis
 officio primum accedunt ut oratione
 habeant aut gratulationem pro hac amplissima
 dignitate, aut uirtutum tuarum laudes conti-
 nentem. qui mos adeo inoleuit ut non uti hoc
 uisitato genere dicendi rudis cuiusdam ac inguarij
 penitus existimetur. At uero michi longe alia
 sententia: est qui censeam neutrum horum esse
 ab bonis et prudentibus laudandum uiris. cum al-
 terum hominis parum considerate loquentis atheni
 adulatoris officium esse uideat. Quid enim ei co-
 gratuleris? Aut quid illi congaudeas? qui ad inme-
 sos ac continuos animi corporisq; labores ad max-
 imas curas ad diuersarum gentium regim ad in-
 finitas molestias, ad sollicitudinem omni ecclesiarum
 et quod his maius est omnibus, ad difficilem

2. indulgere nō cum so
litis amicis quod tibi

ac molestam est. seruitutem assūptus. Re-
ctius meo iudicio tali uiro tanta re & mole
oppresso condolendum compatiendumq;
est, equa edā tātis laboribus, tantaq; seruinū
misericordiam habenda. Non h. si recte
et secundum dī precepta uelis regere nau-
em petri tibi licet tuo iure somnum
non quietem non cibum capere non aī re-
laxationem querere non tibi est gratissi-
mum more tuo uiuere non tempus quod
scimus etiam bene utentib; breuissimum
esse: tua uoluntate transigere, nō lris iqb; ul
alitus & ducatus es, quia in re tibi maxima
consolatio eripitur: operam pro tuo desiderio
danur impendere. Alieno est tibi arbitrio ui-
uendum propria qōdāmodo salus eripiēda
ut salutem alijs largiaris tonu xpiani pop-
uli cura & sollicitudo suscipienda, audiende
populorū legatiōes, regantū uoces, oppressorū
querelę, exaudiende, ferenda petētū mole-
stia, multorū īportūitas, atq; insolētia tolleāda

miser cordia omnibus. Iustitia singulis m
ministranda, tibi uni omnibus quiescentibus
alijs, labor suscipiendus. In Arce. N
quadam possit es in qua tibi pro omnibus
uigilae agende sunt, ut nulla requies
nullum otium nulla remissio intata detur
re y uarietate. Verissime noster seneca
magna inquit seruitus est, magna fortuna
In ac tam graue re y sarcina, tanta nego
tiorum incumbendum grauitate, tanto consue
tuum turbine, tam multiplicibus, tam diue
rsis curis, quid gaudij, quid iocunditatis,
quid letitiae insit, cur granulari deceat
nequaquam comperio. Quod si iouannes cris
ostomus super epistolam ad ebreos. adeo
incumbere multa unice ecclesie rectorij
scribit. ut mirum sit aliquem eorum saluare
posse, quantam molem re y inmitte, qua
ntum uite future periculum instare
illis dicemus, quorum regimⁿⁱ ipsi met omn
es orbis ecclesias commissas sibi a deo

et creditas esse testantur. Certe cum plus ab
eo exigatur cui plus commissum est: immen-
ensum quoddam onus, et humanis uiribus
non ferendum fateri necesse est illud ad
quod non solum deputatus es sed quodam mo-
do relegatus. Adde quod huiusmodi imperia non
non doctrina uirtutem largiuntur, non scientiam, non
longiorem uitam, sed potius efficiunt breuiorem.
At multi hunc statum tam amplum appeti-
uerunt. Et quidem plures stulti quam sapientes
repti sunt. Feruntur quasi omnes communi
hominum stultitia et errore: ut ea optima
ducant ad quae uelut ampla et speciosa mo-
rtalium perducitur opinione. uulgi enim
peritorum uocibus mouetur: ut magnam feli-
citatem, et uitae commoda in excelso im-
perio, et dignitate sita esse putent. Sed non erant
opinionis, aut stultorum inscitia haec me-
tienda sunt: sed ratione, et sapientia audi-
enda: cuius precepta si sequi uoluerimus
ipsa nos instruunt integritatem, clementiam

pietatem, santimoniam uite, humanitatem
 raro, in magna reſſe licentia contineri. Non
 nullos quoque ſecus ac religio & xpi precepta
 poſtulent, hoc imperio abuſos uidimus. Sed
 de hiſ loquor, qui ambulant in uiſſe, & lege do
 mini, qui nō qđ liceat, ſed quod deceant ſpec
 tant, quibus necelle eſt eiꝰſmodi uita ſi
 ad labores, & rerum difficultatem ſpētes angu
 ſta, & miſera, potiꝰſ qđ felix eſſe uideatur. Illi
 ipſi uiri ſanctiſſimi predeceſſores tui, qui
 parum cum ſeculo conuertiſſe habuēre, grau
 itatem ponderis eorum humeris imminētem
 ſentientes ſedei ſeruorum, ſeruos appelaſuerūt.
 Ut proculdubio more poetarum Syſij ſaxa
 uoluere pontifices, ſi ſe uicarios nōri ſaluatoris
 conſiderent hoc eſt ad eiꝰſ imitationem cō
 ſtitutos poſſint. Qui uero pater ſancte tuas
 laudes, que quidem exquiſitiſſe ſunt ſua oratiōe
 conpletuntur, quamuis uerē id, et uis meritis
 uideantur poſſe facereſ, tam meo iudicio, aut
 uerborꝰ oſtentatores, aut aſentatores improbi

adici

1
censendi sunt. sententiam profecto legisti ar
istotilis in secundo rectoriorum libro presentem
laudare esse opus adulationis: quā si gentilis
philosophus improbat, non uidetur apud christi uic
arium ullo modo probanda non. N. nisi cum ne
cessario, cum causa, postulat, aut se ipsum, aut alium
presentem laudare decet. Laudat se Aeneas apud
uergilium cum dicit. Sum pius Aeneas fama super
ethera notus. sed apud suae uirtutis ingratos
eiusque suorum que summo discrimine, ut auerteret
imminentem in suos pestem se laudare in istas
periculum coegit. laudauit cesarem presentem
cicero pro M. Marcelli exulis restitutione, pro de
fensione ligarij, pro tutela de iotari regis. At ea
non omnis, se cause, et temporum fuit oratio. Virge
atur. H. uir ad omnia prudentissimus illum cle
mentiae laudare, a quo exulis Marcelli
restitutio erat impetrata, aliorum querenda
salus. tum ut ipsum quod egerat confirmaret,
tum, ut ad alios quoque ab exilio reducendos incitar
et. Nam extra illas orationes non solum non laudauit

cesarem. sed illius acta detestatus est, non clem
 entis sed credulitatis nomen insectatus. At ue
 ro ubi nulla talis urge^o occasio, supflua uidetur
 presentis laudatio, et assentatori q^{uam} laudatori con
 uenientior, periculosa quoq^{ue} eiusmodi laudatio
 est. Et si stimant. Nonnulli uera esse quae dese
 predicantur, ac sapientiae uirtutisq^{ue} opinioe
 inflati, tumidiq^{ue} suae prudentiae medicam
 stultitiae inuituntur reiectis quae sanis consilijs in
 magnos sepi^{us} errores incidunt, non effugentes tan
 erarij nomen est tamen p^{ro}uectus sententia. Ut cre
 scat laudata uirtus. Incitatur. H quandoq^{ue} nris
 laudibus. et p^{ro}sepe innitimur. ut ij euadamus qua
 les describimur a laudante. S^{ed} omnia modum,
 tempus, locum requirunt. parce p^{re}sentem laudare
 licet: et ita, ut nos non sentiat mentientes: ut
 plus in se esse cognoscat: q^{uam} exprimant dicen
 tis uerba. ut non rubore p^{re}senti excutiatur et
 audientibus risum. Sunt. H. quidam ita menti
 endo impudentes, quaecunque in^ominem sapie
 ntissimum sanctissimumq^{ue} dici possint. co^ogerat

quāq; in laudes eius, qui uituperatione potius
q̄ laudem mereat. Verum erit inuicem pro
bissimum, ac doctissimum presens laus congesta
ruborem ingerat necesse sit. Ma uult. H uir
probus ēē q̄ dicibonul & eius modi uoces recusat.
Quid igitur dicet quispiam agendum censes. Quā
orois materiam concedes. Quēdabis campum in quo
excurrere nostra possit oratio. Michi quidem ad
monitiones quēdā cohortationesq; ad recte ip̄adum
uidentur esse adhibende. primum ad iustitiam m
isericordis coniunctam, cohortandi sunt. Misericōr
emiserator & iustus dominus inquit probeta uno
ad iustitiam duobus ad misericordiam nōibus usus
Tum ad beneficentia, ac liberalitatem. quae ui
rutes, & omnibus sunt gratissimae. & magnos principes
decent. Ad humanitatem quoq; cohortandi in qua
magnus uirtutis splendor relucet. Est. N. uirtutum
onium condimentum. Ad monendi ut meminerūt
se homines ēē hoc est mortali & fragili corpore.
& q̄ morbis affici possint, licet sanctissimi, ac beati
ssimi nuncupentur. Quae cogitatio si sepius mētem

subeat non sinet principes ultra humanam cōditi-
 omnem superbia. Effertur Alexander macedo. q̄ se
 ut deum coli adorari q̄ preceperat Jouis progeniem
 ementitus dolore uulneris obcuris saucium coactus
 est se esse hominē fateri. Ita his nominibus uti dec-
 et ut nullum fastum nullam arrogantiam nu-
 llam insolentiam secum ferant. Illud præ-
 tera pontifices ad monendi imāga fortuna
 magnam animi moderationem esse prestandam.
 Difficilimum quippe est seruare modum in reb; se-
 cundis & rōis impio uti. Arduum quoq̄ in summa
 reꝝ licentiam consistere infra rōis cancellos. Nam
 cum magna, diuturna q̄ imperia et sapientium
 aīos fatigēt, ac soleāt redere ut plurimum hoīes
 supbos atq̄ aī impotentis. p̄ clarum uidetur hōest
 uiam sequi neq̄ ad extrema deflecti. Qd̄ si paulo
 ap̄to qui uiuus est īcaelum raptus in quo loqueba-
 tur x̄ps cuius conuersatio incelsis erat: qui doctor g-
 gentium fuit datus: et angelus sathane qui eum co-
 la p̄bizaret: ne reuelationum magnitudine extol-
 leretur ne supra modum elati, ac innani rerum

Alex: n.

^ quanto magis uerendus his qui in terris uelant

pompa: quo brevis est: & ad modicum p[er]seuerat
at t[em]pus decipiant. Certe huiusmodi vocibus
resonare aures pontificum semper decet & quo
maiori eorum dignitas est: eo magis semper ut
suae fragilitatis meminerint ad monendi.
Permulta h[ab]ent sunt quae aliquando principes
errare cogunt adulatores dolosi susurriones
invidi detractores: quorum verbis plerumque et boni
principes inmaximos errores inciderunt. Falsus
plerumque rumor & quorundam puerila res interpre-
tatio omnia inperius trahentium multos err-
are coegit. Vndique h[ab]ent insidias tendunt princip-
antium auribus ab eis: qui aliorum est periculo
expleri cupiunt suas cupiditates: bonum fallant
ne decipiant. magna cura & diligentia est p[ro]-
videndum. Cohortandos insuper ad clementiam
censeo. durum quippe est acerbiter aut. fracu-
diam ad magnam fortunam ad iungere, & non
patere misericordiae refugium calamitosi. Illud
vero in primis memorie iterandum. ius-
tum esse oportere: id quod virtuti debeatur

in illo modo pecunie concedendum. Iniquissimum
 est. N. e. fere calamitosum ^{cu} peniam virtutibus pre-
 ferri. equas rem sui loco esse deceat obtinere pro-
 bitate posthabita principatum. Vex pater sancti-
 ssime difficilior michi q̄ reliq̄s dicendi rō vide-
 t̄ esse proposita. Nam quae alijs orōis ^{capa} prestarent
 ea michi eripuit egregia tua virtus & singularis.
 Quid est. N. ad quod te cohortari sit opus, cum tua aut ad moneri
 sapientia alios monere possis. Quid qd̄ alterius
 verbi segeas cum tu ipse in eo dicendū gñe sis
 ad modum exercitatus. Quid. N. gravior. Quid
 sanctius. Quid sapientius ut alias omnia. illa
 ultima orōe tua post. Eugenij exequias ad cardiales
 habita in qua velut presagium fuit talem te futurū.
 qualem tunc pontificem exoptasti. Nunqd̄ ad pacem
 optimū omniū mortalium bonum. cuius nomen
 dulce & est & res ip̄a salutaris iter Italos ceterosq̄
 xp̄icolos statuendam ēē hortādus. At tu ipse t̄
 ania affectione rāto ardore illā appetis & concupi-
 scis ut nemis om̄is quiuat cedas illius desiderio cōseq-
 uedē. Nunqd̄ ad immitatē, ad clemētia, ceterasq̄ virtutes

esse impellendus. At haec tibi tuis studiis tua doctrina tua natura ad honestum propensa iam diu patet esse vidimus Nunquid ad labores appetēdos aut curas subeundas quae tanto fastidio iminent. At illa tanto studi o tam continue subis ut potius tibi freno quam calcari bus opus existat cum ne ad quietem quidem somnum ullum tibi tempus vacuum relinquatur. Nullo adm onitore nullo cohortatore indiges beatissime prae le gisti omnium precepta virtutum tum sacras tum gentiliū. Lras didicisti nullum te doctrinae gen us effugit. Legisti omnium predecessorum tuorum gesta pontificum nostri qui ex eis laudandi tibi quod imitandi sint aut qui ut dicam leuiter tollerandi quidam fuisse scimus qui bonis sancti fecerunt quidam in quibus multa desiderarent unum tamen michi reliquum uideo cohortationis genus quo absque fastidio et recte uidear uti posse id est ut te exhorter ut te ipsum imiteris ut similis sis tui ut memineris quibus artibus quibus moribus hanc sis tam amplam tam desideratam amultis dignitatem consecutus. A cte ipso. n. omnis bene gerendae rei publicae institutio ma

mandanda est erecta uiuendi ratio a te ipso uirtutum o
 mnium exempla petenda nichil tibi extra te ipsum
 querendum nullis tibi opus erit externis ad
 bene agendum presidis: si tuis copijs. Scis qua
 uiseris continentia quam moderatione uitae. Scis
 postulare hoc tempus ut pecunia docting ambitio
 bonis artibus uirtuti cedat impudentia importuni
 tas amodestia superetur. Scis te semper in optimis literis
 et studiis fuisse uersatum et uiros doctos ac bonos
 coluisse presta tibi humanitas ac benignitas
 conseruanda est eius cores continuandi qui t hanc
 dignitatem pepererunt odisti uitam semper uirtu
 tum es iter per omnem uitam completus Non in rebus
 externis non ambitione non precibus non pecuniis
 hunc tibi honorem ^{su} honorem adeo demandatum
 scimus sed uirtutibus et sanctimonia mox qualis ep
 uis memineris beatissimam redes hanc rem. pro
 christianam. Sed cum tuam cogitationem ad ea con
 uerteris quatenus moribus edignitati intelligis con
 uenire illud te rogo pro ^{ut} amici tui illi prisci quod
 inter me unum esse profiteor non ecidant e memoria

ut uoles

prout multis iam vidimus contingisse. Coniungit
amicitiam ut optime nostri studiorum eorundem
& bonorum nostrorum similitudo quam licet maxima impia
edignitates dissuere soleant tamen benevolentia
retinere decet eum qui non utilitate sed virtutis
officiis amicitiam meretur. Et magni quoque
principes amicis eguerunt quos licet cuiusque beneficentia
sibi indulgentia comparare. Itaque inter ceteras
tuas curas est hanc non postponas oro ut praeceptorum
amicorum quorum numero me fuisse profiteor in mentem
veniat ut ei subsidio sis neque egere patiaris ut
faneas ingenius ut plurimos tui similes tua opera
esse velis ut seminarium quoddam virtutum
statuas in hoc tuo principatu ut liberales discipuli
efflorescant ac veluti saturae aetate quae
iam pene conlapsae ex critica culpa tepore videbatur.
Nam bonae artes et virtutes alumnis a quibusque rebus cognitis
et honestis reperit. deest autem cultoribus veluti iobscuro
latet tamquam insolitum diebus et in esiliis relegantur. Haec ubi
ibi luce eructant sunt eiusdem tamquam hominum restituenda.
A quo et earum salutem implorabimus. sita nobis desit.

quem ille tam diu uelut alumnū principū
 suis uberibus nutrierunt. Jacuerunt scē p. s.
 lraꝝ studia egregij doctrinā uirī posthabiti
 diuina q̄ religionis ipsius & uirtutis rō pateret.
 ex quo iamam lraꝝ cupiditas pene refrigit.
 Vbi uirtutis honor & premiū desūt nulli
 ad eius exercitiā excitant. Sed iacet semp̄ ut
 ait cicerō quae apud quosq; uidēt improbari.
 Vides p̄tā utraq; bonarū artū parentem
 & uitae ac moꝝ māgrā iam osolectam
 squalidāq; discentium i opia effectam latere
 in tenebris neq; ^{ut} olī consuevit. in luce hominū
 uersari. Hae solē appetunt artes. & sunt in
 precio quae ad serendas lites & uirgia & questū
 spectant. Nullos aut paucissimos uirtus ipsam
 & sciendi rō mouet. q̄ in inglorij habetū &
 ignobiles. ubi pluris ambitio & pecunia q̄
 uirtus & probitas extimat. Arte uno p. s. ex
 postulat. ea quae multis uident defuisse
 ab alijs alia sunt querēda. Tibi soli hic honor
 aec prouintia debet. ut lraꝝ studia & doctꝝ.

iuri tua opera recreati in pristina dignitate auc-
toritate restituatur. Scis quamnam utilitate uniu-
erso orbi ad bene uiuendum auulerit sapientes quorum consilio
studij prudentia et humanitas ad homines introducta
et uita moribus et rei. p. leges constitutae. Ad doctissimos
quoque uiris religio nostra contra haereticos plurimas dese-
sa et p. pagata est. At istis et uite commodis et fidei dese-
soribus caruissimus. nisi ad probos et sanctorum uiros
uitam fuisse ad multa reum plurimam scientiam et
doctrinam. quibus tanquam armis. uti sunt ad opugn-
andas hereticorum uires ead. tuendam fidem.
] itaque inter ceteras tuas curas repectam. H. ite. h.
aec sit potissima. p. s. ut subleues atque efferas doc-
tos uiros et reuiuiscere facias studia artium opti-
amarum. ut ostendas in te dignitate auctam
non immutatos mores. Hoc tuum est proprium
exercitium hoc tui et nominis. et glorie opus hic
pontificatus erit fructus uberrimus hoc tibi pariet
apud deum aeternum premium laude apud
homines immortalem. Sed cum hominibus. p. s.
tibi agenda proposueris quae tantae molis sunt

requirit illud nunc te rogo ut memineris po
 gij tui: quod annis tanto tempore tanta fami
 liaritate fuit tue virtuti deditissimus qui te
 semp colluit edimprimis dilexit: Sum iam
 ueteramus incuria mules: ut qui eam annis
 quatuor equadragenta fuerim secutus e certe
 minore cum emulumento q̄ deceat eum qui
 non omnino fuit alienus a uirtute studijs
 humanitatis: Jam emeritis stipendijs incoloma
 more priscoꝝ ad requiem corporis ad labores
 animi destinand: quod nisi tua in me beniu
 olentia allequar nescio cuius fauor & opera sit
 amplius exspectandam Finis Rome Kt madis
 M. cccc. xlvii. pontificatus maximi Nicolai
 quinti anno primo:

Magistri Francisci de paduanis de Florentia
 ordinis minor Theologi excellentissimi ad
 Nicolaum quintum Summum pontificem
 pistola congratulatio incipit Lege feliciter

Aliquid Beatissime pater^{de} re^{de} tuay magnitu-
dine hac brevi orōe dissero quod ad tuam
ul laudem ul glia magis p^rinere uideat^r
pro solita prudentiam in eū referas eī eū in semp
pseuerato timore. a quo Jacobi testimonio omne
datum optimum fuit perfectumq; donum
descendere perpetua experientia constat.
Omnium quidem tuorum n^ri temporis pre-
deces so^r quoz haec recordatur aet^r nobis caet^r
ornamenta considerantibus ideo obligatissimⁱ
ul indicari^r ceteris. et si multa ac magna sunt
pontificib; diuino munere distributa tibi tor^r
te uelut inundante confluant copie grāz.
Sentiunt namq; e beneficiis tuis aut intelligūt
familiariter. qui tibi asistere aut quandoq; cō-
uiuare uoluerunt e qui tui regimini^r sūt grā
consecuti. te p^retē seclariū sumā peritiā l^ray
uirtutūq; adliay multitudie nō solū diuine scie-
ntie habitū idu^rlle quibus humāna omnia edui-
na metris sed cum expostulante Solomone
a supremis sedibus sapientiam acciepile

ut tibi assisteret. & magnis atq; gravibus coopa-
 ret in rebus. Eius quidem instituto & religionē
 accurate ueteri xpiani cultus mores componē-
 furni pontificij iura. defendere catholicam uer-
 itatem multum admodum in lucem educere
 & imprimis deum timere a puero didicisti.
 Quo quid beatius consequi potueris. nemo sap-
 ientium hominum potest excipere. Tantam
 pastor sanctissime rex ille sapientissimus so-
 lomon timoris domini uim esse demonstrat.
 ut eius absq; timore neq; iustum neq; sapientē
 neq; beatum fieri posse decernere. Initium
 quoq; radicem augmentum & plenitudinē
 sapientie gloriā & coronam exultatio-
 nis in timore domini collocant. cui fructus eo de-
 siderabiliore sunt. quia uiro timenti deū gaudium
 sui lectia suorum longitudinē dierum pacē salutē. reli-
 giositatē & replēt omni ex parte thesaurōs longa
 & grauissima disputatio in ecclesiastico uolumine
 pollicetur. Neq; supstitem uirum deū timētē
 his prosequit. cumulatū fieri domus supremos

eius defunctionis dies populorum benedictionibus re-
plet. & famam longa ac felici perpetuitate
corroborat. Innuam itaque mandatorum dei
cum te ipsum diuini timoris beneficio ab inne-
unte aetate traduxeris proptereaque minime
annobis quasi ex nobis pauli doctrinam cogi-
tare sufficimus ut videant omnes non immort-
alibus solum future beatitudinis viros deum
timentes ordinatos fore sed e presentis uitae
iocundioribus donis amplificandos preter ceteras
plurimas quas inter admirantes uix numerare
sufficimus: illam te indeo benedictionis gratiam conse-
cutum: quam sanctus ille propheta in psalmo pre-
dicat deum timentibus esse concessam. Deatque
omnes inquit qui timeant deum: qui ambulant in
uijs eius. Et ut tibi celebratissime pontifex fe-
licitatis politice rationes aperiat: quae spe frenum
in timore domini permanente prosequitur labores
manuum tuarum manducabis beatus es bene-
tibi erit. Nam uelut corporalium negotiorum in-
anus instrumenta dicuntur: sic uirum opera ^{tui}

digna laude conficimus quibus ut est apud Ar-
 istotilem in ethicis fruiamur prout subtilius
 tui teologi primo sententiarum libro describit. His
 itaque uirtutibus quia te humanis diuinisq; rebus
 studiosissime composuisti quoadmodum tuarum
 amplissima uirtutum merita longe faciunt la-
 teq; uideri equidum uera religione timeas amau-
 eris ecolueris deum omnia tibi coopabunt in bonum
 in bonum inq; presentis et future felicitatis. Non
 enim semper duris asperisq; rebus diuina prede-
 stinatione dicuntur electi sed quosdam uelut
 Dauid regem et ceteros huiusmodi ideis timore
 firmatos spiritus sancti gratiam nouimus prouexisse
 ut quibusdam uelut gradibus ex hac integra feliciq;
 uita ad gloriam promoueantur aeternam. Et quaeq;
 beatam ac iocundam presentis peregrinationis sole
 uirtutes efficiant sicuti tamen Solomoni protegi
 sui gubernatione presidia diuina petere omnia feli-
 cis uitae comoda concessa leguntur proptereaq;
 recte nouit spiritualia temporalibus anteponere
 donis sic tibi cum uirtutibus quas rebus mortalibus

preferendas intelligis quare uelut fragilis gratia ac di-
gnitatem uariis titulis sic te perlustrauit altissimus.
Omnia uelut instrumenta concessa sunt quae iocun-
dā aene uita etiam comuni opinione cōficiūt hono-
re fama gloria. pax tantaque etiam ex tempore
opum ubertas quantā tuarū exigebat claritudo
uirtutū. Quāquā uero ē natus ē patria ac statim fu-
isset a principio fortune fauoribus destitutus. ī
probo tamen labore ipsius opes atque mēte re-
tibi merito uendicasti. Ipse enī labor quoad
fieri potest omnia uincit quomā domat omnia
uirtus. Quibus in rebus tantū in te amplitudinē spl-
endorem omnes aspiciunt. ut sēpiterna memō-
uidearis gloriam superasse. Quid plura sēt ne-
ulla tibi postremū uirtutū premā deessent
aut cuiusuis culmen honoris. queso intellige. qu-
omodo ad sacerdotis hūmī seu pontificis apicem
diuina prouidentia re nuper assumpsit ut enāent
in te homines mirabilia eius. Ipsa enī pauperē facit
ēditat humiliat ē ad fastigium subleuat ē ignobilia
atque infirma mundi plerumque extollit. ut fortia

quaeque confundat. profecto beatissime pater ad domino
 factum est istud & est mirabile in oculis nostris ut pater
 incredibilis lux candelebro supposita per excelsissima
 virtutum opera christiano huic gratia lucet salliciantur
 ceteri preclaras res agere diuinae operum spem crebro
 sibi proponere. et si quoniam euentum deus adu-
 ersum dederit etiam generose perferre. Audeo
 nempe felicissime pastor et dicere quod melior
 profecto uiris probus est dignitas sine uita quam uita
 sine dignitate. Memineris oro quanta nunc cla-
 udendi celos insuper exuperandi ligandi animas atque
 soluendi sit tibi colla potestas quantaque iustitia
 et clementia ipse tuus sedis apostolice tronus sit undique
 roborandus. ne quis pia ante multa expectet i-
 uiam aut quandoque sibi iustitiam deesse diffid-
 at. Ad te igitur uelut ad humanissimum christiani gre-
 cis pastorem patrem quidem misericordiarum totiusque
 consolationis nostre uberem largitorem liber omni-
 bus sit accessus. Quid enim eos aut timeere aut exopta-
 re oportet qui te iustum sapientem clementem
 ceteris uirtutum operibus adeo ornatum diuino mun-

tua

nere susceperunt diuino inq̄munere id
factum esse constant si tuae abstantie cura
bulis breuis quodam epilogo tui nūciūq;
clarissima & admirabilia gesta p̄seſt oraculū
quidā fuisse ferant futura tui predicetū
genitorū q; adulq; nostra profecto haec
secula si uenires coram deo & hominib;
magnus esses quā uī postea magnitud
inem de tua excellenti epene incredibilī ui
rtute incorrupta uox bēe iudicātium illic
educeret & ille colendissimē rōda uernis sa
ntē memorie nicolaus cardinali tituli sātē
crucis permittū expiret & cōpobaret habūde
nouit & cēluit qualem quantūq; celebrē
nos te habituri essemus/eam profecto ueri
tatem nimirum nūc felicissimū reſexi
tū probat. Tanta ego etiam atq; ē uirtutū
reſnouī gloria prestare ut nec unq̄ debam
atua īclita laude cessare. Verum ut singula
ēcte memorabilia simul atq; p̄mirāda īco
uerbo cōplectar. Tanto tu magis & sāo ut

nihil usq; modo differis aut egeris nisi solum
 que tue vite dignitas atq; gl'ia postularit. O fo-
 rtunatissimū igit' Serzane oppidum terrā
 nempe repromissionis protius nemorandissi-
 mus operum meritis omni quide t'preabomib;
 nuncupandum. O & opulentissimos eius
 confines a dño perlustram te admodum refertol
 qui tuis ex optimis studiis sic ditant' felicissimis
 sumus et nos omnes xpi cultores qui talem ac tantū
 meriti sumus abere pastorem. Estimamus siquide
 servire ac tuo obedire impio esse regnare ac tua
 inquietate & optata securitate potiri. Propterea
 beatissime & sanctissime pater humilitate nobis
 dabis & pacē: ut deuotissimi & unanimes nō ca-
 ritatis affectu uno ore unoq; dei cultu īmortale
 ipsū deum nunq; glorificare celsimus qui tot
 dona hoc etiā fine concessit. Et qd bonoz oculi
 īte dñe spei spei tua et ancoram figūt pōnē
 diuinaz re y sacrariuz supplex ex postulo ceu p
 illam dñici sanguinis aspersionē: quae p'obis iā
 ra crucis extitit celebrata aut p'quicquid si quo-

pacto sanctius dici potest ut discordias. scanda
la guerra aia rumq; discrimina coram po
sita examinent atq; discutiant igenij tui alia
consilia & ubi sint uulnera quibusq; sit occurr
endum remidijs probe beneficior; dei recognitiōe
opem uelis afferre intēpore oportūo. Rem
quidem ipsam deo gratissimā tuae autem be
atitudini honorificam nostre simul & nece
situdini conuenientissimam queso ne abigas
& ad modum tuor; p̄missimum cumulum
meritor; per ea certum ab eo esse in caelo
tibi definitum locum ubi semp beati deuote
fruuntur Recordare et atq; & memorare. B.
p. q̄terrena haec dignitas & fastigium a terre
nū tollitur Illa aut celestis quae sursum est
& aeterna q̄ sublimitate substat non infumio
sicut uanitas & sapientia aec terrena laborat
sed de benitionibus seminat & mecet sibi ego
solū glie tenere te cupio cum ampto petro
ac ceteris celi ciuib; annuente dño nro ihu
xpo cui laus sit honor h̄c etia p̄infinita a secula

seculorum Amen. Raptim ex florentia xxii
Martij anno domini M cccc xlvij: ~:~

Clarissimi atq; eloquentissimi Viri Leonardi
Arretini Oratiuncula ad summum pon
tificem Martinum Quintum incipit lego
feliciter ~:~

onfueverunt beatissime pater: qui le
gationis officio fungentes sedem aplice
elancissimam adeunt: quantum ipsi verbis
oreq; adaniri possunt: eloquistissimis eam laudibus
conari extollere: quos tamen cum saepe presens
diligenter accurateq; audierim: atq; una ex
parte verba illo: alia vero ex parte amplitudi
ne maiestatemq; sedis huius pensitarem usq; adeo
deficere verba animaduerti: ut laudatores ipsi
eorumq; conatus omnes ridiculi viderentur. Neque
sane id immerito euenire constat quis. Nemo enim
compos humanis verbis digni huius digne laudes

referre se posse credat. cuius auctoritas atq; potestas
supra homines est. Aut quis terrenis istis angustisq; senten-
tijs amplitudinē huius sedis aequare se posse extin-
et. cuius potestas nō contenta terris neq; maris am-
bitu celos insup penetrat & transcendit. Mea quidē
sententia qui se hoc facturum sperat ibecillita-
tē suā nō cognoscit. Qui uero attentare ausus est
temerariū reperitur. Vt recte a philosophis dictū
sit bonorū alia ēē laudis alia uenerationis laudis
ea esse quae incomēdationē cadunt humanam
uenerationis aut illa quae diuina maioriq; ex-
istunt q̄ ea laudationis nostre queat accedere q̄
i genere sedis apostolice dignitatē nō imerito repo-
nemus. Qui igit sedē anc nō admirabile modo
uey etiā stupendam adueniūt si sapientē facē u-
oluerit. ora claudēt corda aperiet nocem com-
pescēt affectū difundēt nec tā facundi tam
aloquēt. q̄ uenerabundi taciti adorabūt. Mens
h. tacita atq; erecta eo uenerationē suam admi-
rationē suam q̄ traducet quo lingua atq; uox aspi-
rare non possunt. Et de sedis huius sublimissima

excellentissimaq; prestantia hec michi in presentia dic-
 ta sint. De te autem beatissime pater moderatore atq; aur-
 iga consensu protinus admirabi^{li} nationum omni^{um} in ea
 sede constituto quāq; prestare silere q̄ pauca dixisse multū
 titudo nempe commendationum tuarū proliquitatem
 orationis angustā uero ista tēpore compendū flagitat
 tamen ceteris omissis duo ut tria pretere non
 possum quae iam pridem aures nre & oculi pcepere-
 T uas porro laudes B. P. non solum lingue gentium ac
 populorū sed uepres & saltus qua huc proficiscentes
 iter fecimus omnibus predicare celebrareq; uideba-
 tur p̄ quae. H. loca nunq̄ nisi extremo uite piculo
 esumma formidine uadebatur p̄ eadem nunc tanta
 pax est adeo securā tranquillitas ut mutata rerū conditio
 & in contrario plane uersa appareat. Quid enim infest-
 ius fuit latrocinijs haterū q̄ romanis aḡ contra uero
 quid nūc pacatius. Quid ab omnibus insidijs uiolen-
 tijsq; remotius. Itaq; uales ipse & nemora que prius
 metum & animum uiatorib; afferebant tua summa
 prouidentia factum est ut nunc letitiam iocund-
 itatemq; disūdant sapientiam bonitatemq;

auctoris sui non modo uocibus nuntiantes huic ex
imie beneficię tuę extra urbē conspectę alia
extra urbē ipsam addita oculis occurrunt. Reparatio
basilicę atq; templorū principis aptorū ingēti erog
atiōe refecta portichus ē parietes instaurate: cum
iam prolaberent. Elaterani puro marmore pa
uimenta ecclesia eadēq; picturis insignita pull
cherrimis ceterasq; huius gñisate edicta digniss
imas laudes tuam gñiazq; perpetuam anstant.
Pontius quoq; refentionem instauratiōis atq;
nomen aquib; inditum credit pontificali dignitatē
quis reticē aspiciens queat. Tiberino quidē ipectu
disrupti arcus tua nūc diligentia ē ipectu refectu
te nō pōtifice nō falso denuntiant. Quid dicā de cer
imoniarū cultu obseruantia ē castimonia. Quid de
incorrupta ecclesiarū prouisione: in q; nō curia tua
tanto abest a sordib; q̄to dudū aberat a puritate. Te ig
edimā caste ē religiosā munificē eumā circūsp
ecte beniuoleq; tractantez nō imerito deus secūda
uit ut tandē aliquā longa post tēpā uerū antistitē
bona romane ecclie uera obediētia possidentem

videamus ceteris. B. P. cum tu eadem beneficentia tua
bonitateque commotus pro sollemnibus nuntios tuos florentium
populorum ad pacem et concordiam hortatus sis atque ut legatos romam
mitteret magnopere flagitaris. Et si contra nostram
R. P. multa ac gravia aduice mediolanensem suam perpetra-
ta ac gravia fuerint: tamen tranquillitatis lauida civitas
et beatitudinis tue obrepandi cupida nos protractanda
et deo auctore debitis modis concludenda pacem legatos
ad tuam presentiam misit. Paratos igitur nos offerimus
sive in conspectu tue sanctitatis sive alibi aut statuti
fuerit cum aduentariis oratoribus convenire plus
agendis atque tractandis. Sunt alia quidam nobis
seorsum tue beatitudinis explicanda que cum tempus
dabitur exponemus.

Finita

. IMPERATORI:~

Serenissime ac gloriosissime princeps dñe post humilem recōmendationē etiam magnitudo omnis prosperitas sit in perpetuū tibi gloriosissime princeps rex. Haec omnia nos deuoti filij tui precamur et optamus per diuinam grāz tibi celitus ex hiberi nec optamus mō uey etiam speramus et credimus fore propter uirtū tuaz prestāssimam excellentiaz. Credendum est. n. iustum ac piū regem deo maxime placere. Qui autē deo placet gubernator erector ei cuncta feliciter successura fore est proculdubio sperandum iuxta illud. quod scriptum legit. Omnia quecūq; faciet prosperabunt. Dein ex ad uerso subdit. Nō sic cupi; nō sic sed tanq̃ puluis quē proicit uentusa facie terre. profecto nos gtiosissime princeps inestimabili gaudio et incredibili letitia perhisi sumus exulta felici sublimatione tua nec id quidē immerito. Speramus. n. tēporib; nris uidere magnā seculi tranquillitatē et pacē uidere optimā ac felicē populoz tuo regiminī cōmissioz gubernationē per quam homines pro; bñfactis quidē premia pro malefactis autē digna sp̃p̃cia cōsequēt. Sed quid nos

de nobis ac de letitia nostra dicimus cum hummerla
 ciuitates & populos in hac letitia & gaudio esultare
 uideamus. Nihil est. H. uirtute preclarius nihil la
 udabili nihil quod magis sallicat homines i amore sui
 nihil tam afferat spe tranquillitatis atq; iustitie
 Virtutibus ergo te multipliciter ornatu & predictu
 si & spectant homines quasi de celo mis sum ad eorum
 gubernationem sic uenerantur & amant qm unica
 spern salutis incolumitatis felicitatis sua cernunt
 H. quo se se attollat infidelium audacia quantas
 dudum clades aduersus xpianoy eoy detestabilis in
 lerit quotidieq; patet inferre. Cernunt et xpianoy
 ipsor uarias inestricabilesq; discordias et que contra
 communes fidei hostes uertē debebant isē ipos atq;
 in corpus suum arma uertisse ac ruina in ter
 se meritari: quib; cura debet ee salutis. Deniq;
 pro caritate odia pro defensionem mutuam in
 pugnationem & bella quod summe dolendum
 int se xpiani ppli qm meditant. His igitur xpianoy
 populoy morbis ac langorib; tua sapietia & auctor
 itas medicinam saluare ac necessariā adhibebit

infidelium aut conatibus nephariis potentia forti-
tudoque tua gloriosissime obuiabit. Siquidem boni
principis est suos mereri et hostes infringere: quid
tibi prestat altissimus uictoriis ac triumphis a-
dimplere. Ceterum Serenissime Rex ciuitatem
nostram uniuersam et populum suum tibi deuotissi-
mum quantum ualeamus et possumus cum humi-
litate debita sublimissimo culmini tuo reco-
mmendamus offerentes eam bene placitis
regis. Preterea cum in regno ungarie multi ciui-
es florentini existant partim clerici episcopi par-
tim seculares uel nobiles uel mercaturis inter-
ducentes eos omnes et singulos rege sublimi-
tate reuocamus prelati quidem et nobiles
ut in suis dignitatibus conseruentur. Mercator-
es autem egratiam et benignitatem regiam in suis
negotiiis reportent. Data et cetera: ~

CONCILIO BASILIENSI: ~: ~: ~

28

Reuerendissimi in xpo patres & dñi post
humilem recommendationem Aud
iimus litteras quasdam diffamatorias
ciuitatis nre publicatas fuisse apud sac
rum basilienſe concilium sub noie ac titulo dñi
ducis mediolani quax lras exemplis ad nos de
latum maturiori examine considerantes reemus
procerto lras illas nuq ab illo dño missas fuisse
sed potius p aliquos de ministris suis in concilio de
gentibz qui forsam place illi credidit fuisse pscr
iptas. Summus h. ex pti bello & pace quanta gr
auitate & moderatione dñus ille iscribendo
consueuerit uti ac nec est credibile mores en
mutasse. Ostendit preterea stilus figuraq dice
di no esse illas dñi ducis mediolani lras cum
ille dñus eleganter & accurate presertim i rebz ma
ioribz scribere suas lras consueuerit. Hae aut
lre in concilio publicatę stilum habeant grossu
& inconpositum ac pene rusticarum sententias
no ambitiosas & inconsideratas. Nunq profecto d
ominus ille qua sapientia est ea scripsisset de

nobis que sunt manifestissime fallax nec ea que in se
uideret uerissime. retorqueri atque ita quicquid spe
cta domini sapientia est ea scripsisset tacuisset i
considerata seruite meritis publicauit cuius
diffamatioib; stultus & fatuus respondere breuiter
placet apud reuerendissimos patres uelut uelut
in forte letis illis decepti contra ueritatem aliquid
supplicati sunt intellecta demum ueritate ea completa
& ac fraudem scribentis & impudentiam recognoscant.
Primum igitur fatuus ille minister cum tantum abhor
ere ciuitatem nostram ab idoneo concilio loco asserit.
Fuit enim in ciuitate nostra florentie concilium generale
per tempora felicitis memorie. Victoris pape secunda
bannis domini. M. LVII quo in tempore ipsa ciuitas longe
minor erat quam nunc est. & ecclesia christianorum longe ma
ior. Quod si tunc suffecerit concilio generali cum nostra
& pro idoneo loco delecta est cur nunc non est sufficiens.
Quid temporibus nostris cum esset in ecclesia dimiserabile scel
eram longe inueteratum non effloretia locum prebuit cum
a montanis ultra montesque cardinalibus pro concilio cele
brando. nonne securitatem maximam & omnium reum copiam

exhibuit afflicti iuncto concursu hominum tantaque concilii
 celebritate. Si igitur unus locus nobis subiectus et innumera po-
 testate dominoque constitutus idoneus fuit ad tractanda concilii
 generalis multitudinem educanda. Florentia ipsa cum illo talis
 locus sui domini non erit idonea ad concilium sublimandum.
 Unde te scurrane peritiam et probe minister praebeat
 restitutus et ingorantis tunc et saltem illud consideranda
 grista tuo impugnatio loci nostri videtur sapientia; sacri
 concilii basilienensis de insipientia redarguere. Si non abhorret
 omnis qualitas civitatis nostrae ab idoneo concilii loco
 ut tu prudens stulti etiam ut reverendissimi patres
 qui suo decreto civitatem nostram pro idoneo loco non
 arripuerunt. Oratores miserunt nos requisierunt. Non
 magis te potius factum et iam putares debemus
 quillo tot reverendissimos patres et totum basiliense conci-
 lium aliter apud quos cum ista loqueris non intelligis
 fatuitatem tuam atque consideras honestatem abhorre-
 more sententiam nostram a pace ecclesiarum decere andel cum
 civis nostri princeps fuerint ad schisma pestiferum
 de ecclesia stirpandum prestito favore et lo-
 co pisarum illis qui pace quietem sumone

optabat. quo facto gallia. Anglia. Eſermania ſc
alia ceteraq; puince & gentes priuſ diuiſe unire
ſit etſi nō fuit illa pleniffima unio tñ fuit maſſ
ima ex parte & in prīcipaliorib; locis fuit deniq;
prīcipiū & uia ad prefectiffimā & cōplectiffimā un
iōem. Sterile ēē diciſ civitatē ade ut nō colligat^r
ibi ſufficientia uictualia ad uſū ciuium habitā
tium. O. beſtia quāto recti uſerat te ſilere q̃
tam fatuſ loq. An eſt cuiuſq; civitatis territoriu
magiſ plenum magiſ locupleſ magiſ habūd
aſq; rruy. An eſt locus in norbe terray ubi
tāta preſtantiffimi uiri puriſſimi olei opm̃y
tritici ſuauiſſimoy fructuū copia exuberet
quāta iſ florentino territorio. An florētia
ſterili eſt poteſt cū ſit tota illuſ regio quali
pomariū d' dā. cū plureſ ſit ciuiū uille ex
urbē q̃ omny reliquay civitatuſ talie ſi
in unum congregarent. cū tantuſ ſit ſplē
dor edificioy: ut mirabile apareat ituetib;
cū tāta multitudō ut cōficere poſſit altā m
aſſimā civitatē. An ſteriliſ florentia

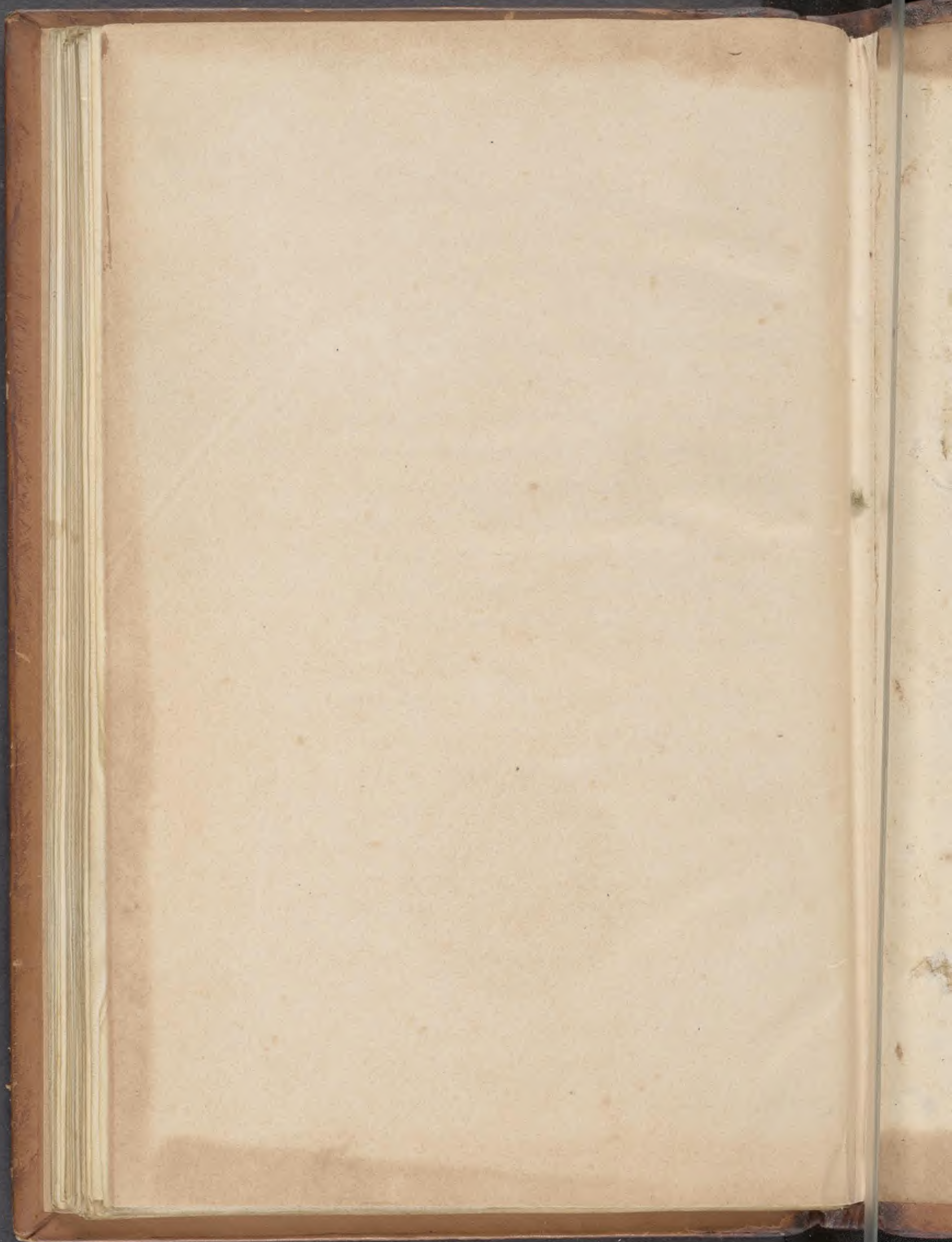
dici potest que habet ipsam per se fructuosissimum
 agrum. Et accedit patresis pistoriensisq; ager qui
 est qui suburbanus nostre civitatis. Et sunt hinc
 arrectus ager fertilissimus omnium illinc pisanus non
 minoris ubertatis que duae nobilissimae ciuita-
 tes dominio florentini populi constitutae ple-
 nissima et indeficibilia horrea ciuitati florentie
 subministrant nec pl' distat ac ciuitate flore-
 tie quod unius diei iter. Quare desinant iste leuiss-
 simus minister in hac parte loqui cum nulla sit
 in ista ciuitas copiosior nulla fecundior.
 Huic stultitiae suae alia falsam desertionem ad-
 iungit dicens nos habere bellum civile ac diuisionem
 intra urbem usque adeo ut plures ex civibus nostris
 sint exiitii quam in patria residentes. O stulte et insane
 haec tu dicere audeas cum abeat ciuitas nostra intra
 se multitudinem civium pene innumerabi-
 le. Exules autem non sunt ultra quatuor milia.
 quorum nomina cognoscant ubi sunt quosum istae
 exules nostrae aut qui sunt vel quales. Dic tu ipse
 utrum plures exules erebberes habet dominus

tuus annos. Eritum magis suspectos ciues suos
ille annos. Atque ille non nisi arcibus incivitate sua
confidit nos nullam incivitate nostra arce abemus
quod signum est in nobis confidentie civium
in illo diffidentie. In nobis nullius suspensiones
In illo maxime iquit illic nos bellum habere cum
finitimus de ac e parte sapientium erat siluisse nos
explicare haberemus in ceterum sit bellum et quo
redactum. Sed nolumus in singuli commorari
Tantum vero dicimus nos bellum non sustinere sed
inferre itaque est in potestate nostra quam cumque
velimus bellum deponere quod facere non potest is cui
infertur bellum. Denique bellum in alieno territorio
est nostrum vero territorium bello carere ac nihil sentire
ex belli calamitatibus aut territoribus. Extremum
est quod protestatur minister si Florentiam concilium
traheret: dicitur suum esse impediturum quod potest
omnes qui ad illud venirent magnificum certe et
magnanimum opus impedire eos qui pro pace
christianorum et pro reformatione ecclesie sit ad con-
cilium venturi. Crede michi sapientia domini

cui nunq[ue] se tam fatue de honesta[te] set in uerbis
 nec putauisset eo honoris ac dignitatis sue ista
 dixisse que & deo & hominibus sunt inimica
 cumus n[on] peregrin[us] n[on]s quidomum beati antonij
 uienensis aut beati Jacobi petri per terrarum
 illi d[omi]ni se per illos transire consueuisset etiam
 p[er] medium ardorem belli quod nobiscum habuit
 ex quo manifestum est dominum illu[m] esse alterius
 mentis & alterius honestatis q[uam] sonent l[et]e ab hoc
 ministro cu[m] tanta stultitia prescrip[er]e. Deniq[ue] ubi
 maiore libertate ubi o[mn]i[u]m rex tantay abilitate
 & copiam ubi tantam amoenitate[m] uerbis & dom
 orum. Neq[ue] si satis est si anonay habeat conciliu[m]
 sed i[n] sup[er] multay rex copia exigit quib[us] ne dubi
 meli[us] q[uam] in ciuitate n[ost]ra concilium abundabit. Pr
 eterimus illa que n[ost]ris alijs l[et]is ostela & nos & n[ost]ra
 esse pecunias & cetera oportuna i[n] proptu[m] h[ab]ere ad
 cuncta placium basilien[se] concilium promissa
 grecis ad i[m]plenda silemu[s] de a nudine si uis q[uod] cu[m]
 duob[us] marib[us]. Italia cigit i[n] insule modo nos ex p[ar]te
 altera mare amigimus portu[m]q[ue] habemus i[n] eo

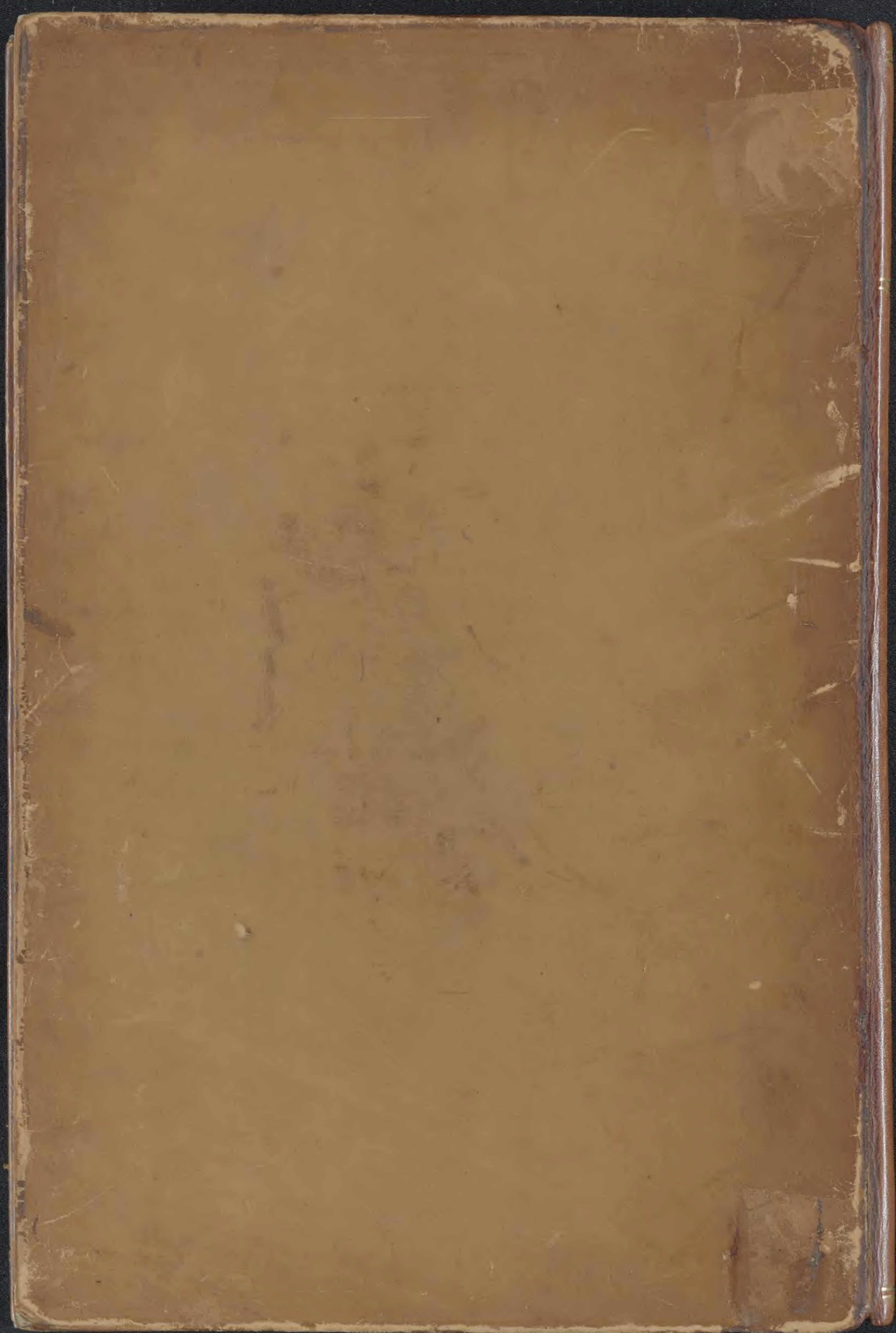
inclitū ē famosū ab alto aut mari nō apli. pe.
miliarib; cur territorio nro distamus. ut siue
pinferiū mare ueniant ueniar greci & alij cōc
ilium petentes statz in portu nro descendere
possint siue p̄superiū mare adueniant. i quo
cauēa & arimū est p̄pinquū. sit territoriū
nrū ad eo excipiendos. quare nō usq; adeo i
retur iste detractor nr. si il tot tantisq; oport
unitatib; eronib; attentis & sacris concilium i
clinat. i ciuitatem nrā preferendā. Nec tam
inprudenter factus iste sapientiā sacri cō
ilij de insipientia reprehendere ausu to
erario presumat. Datꝫ: ~ ~ ~ ~ ~

noapliye.
ut sine
et palye
decender
iant. i. q. o
rrioru
sq. adent
alq. opor
cilum
Nec tam
a sacri
autu

B-4-20

#17600

ORATIO PROCESSIONIS AD INCESSIONEM V

